

Lapseen liittyvän huolen puheeksi ottaminen huoltajien kanssa

Kaija Lajunen, Pirjo Lahtinen ja Tuija Valkonen

Turvataitokasvatuksen myötä lapsi voi rohkaistua kertomaan monenlaisista huolistaan aikuisille. Jos lapsen kertomasta herää työntekijälle huoli, on hänen jaettava se lapsen huoltajien kanssa. Huoli voi nousta myös lapsen käyttäytymisen perusteella. Huolen puheeksi ottamisella työntekijä siirtää vastuun lapsesta niille, joille se kuuluu. Samalla hän tarjoutuu olemaan huoltajien rinnalla lapsen parasta pohdittaessa. Huoltajien kohtaamisessa tärkeitä periaatteita ovat avoimuus ja läpinäkyvyys sekä vanhempien osallisuuden ja toimijuuden kunnioittaminen. Työntekijän näkökulmasta katsottuna pyrkimyksenä on lapseen liittyvän huolen välittäminen huoltajalle sillä tavoin, että vuoropuhelu säilyisi ja yhteistyö lapsen parhaaksi jatkuisi. Mikäli huoli on tullut lapsen kertoman perusteella, on tärkeää varmistaa, että lasta ei siitä syyllistetä, vaan pikemminkin kiitetään oikein toimimisesta. Paikallaan on myös kiittää lapsen vanhempia siitä, että he ovat kasvattaneet rohkean lapsen, jolla on taito kertoa huolistaan ja siten pyytää apua aikuisilta.

Työntekijöissä heränneet huolet voivat olla erikokoisia ja sijaita huolen eri vyöhykkeillä, jolloin myös huolen puheeksi ottamisen tilanteeseen liittyvät haasteet ja mahdollisuudet ovat erilaisia (Eriksson & Arnkil, 2012). Suuren huolen tai sen epäilyn tilanteessa (esim. seksuaalinen hyväksikäyttö, perheväkivalta, pahoinpitely) on tärkeää, että lapsen lähityöntekijät ja lastensuojelu tekevät yhteistyötä keskenään. Yhteistyössä sovitaan, kuka ottaa vastuun huolen puheeksi ottamisesta ja siihen tarvittavan palaverin kokoamisesta huoltajien kanssa (ks. Toimintaohjeet lapsen kanssa työskenteleville kohdat 4 ja 5). Huoltajalle/huoltajille on hyvä tarjota mahdollisuutta ottaa palaveriin mukaan oma läheinen henkilö, joka voi tarvittaessa olla tukena keskustelussa ja jonka kanssa on mahdollista jälkeen päin palata puhuttuihin asioihin. Myös pienen huolen tilanteissa keskustelun avaus ja yhteydenpito huoltajaan riittävän ajoissa on tärkeää.

Huomioitavaa

- Juttele lapsen kanssa aikomuksestasi ottaa huolesi esille ja kuuntele hänen toiveitaan ja pelkojaan.
- Osoita huoltajille arvostusta ja kunnioitusta ja huomioi perheen kulttuuristausta ja oikeus oman kielen käyttöön (varaa tarvittaessa tulkki).
- Luo tila avoimelle vuoropuhelulle ja kiitä huoltajia siitä, että he järjestivät aikaa tapaamiseen.
- Kuuntele huoltajien odotuksia ja toiveita tapaamiseen liittyen ja ota huomioon monenlaiset tunteet (pelko, varautuneisuus, viha, helpotus, syyllisyys).
- Puhu ongelman sijasta huolestasi.
- Pohjaa huolesi konkreettisiin ja kirjattuihin havaintoihisi, älä omiin tulkintoihisi.
 - o Ole avoin ja läpinäkyvä oman ajattelusi suhteen – miksi haluat ottaa huolesi puheeksi?
- Kysy huoltajilta, mitä he huolestasi ajattelevat ja miltä se heistä kuulostaa.

- Jakavatko he saman huolen?
- Onko heillä muita, heidän mielestään vielä tärkeämpiä huolia?
- Pyydä huoltajien apua ja yhteistyötä oman huolesi vähentämiseksi.
- Kerro, että väkivalta ja kaltoinkohtelu on aina väärin.
 - Kerro, mikä on oikein ja mikä on väärin Suomen lain mukaan.
 - Käytä konkreettisia esimerkkejä (ei saa tukistaa, ei saa läpsätä avokämmenellä, ei saa tökkiä, ei saa silittää reittä, ei saa hyväillä lapsen omia yksityisiä alueita).
- Anna tietoa väkivallan ja kaltoinkohtelun vaikutuksista lapseen (mm. turvattomuus, pelokkuus, keskittymis- ja oppimisvaikeudet, mielialaongelmat) sekä avun keinoista ja paikallisista palveluista (www.ensijaturvakotienliitto.fi; www.turvakoti.net).
- Keskustele lapsen iänmukaisista tarpeista kuten esimerkiksi tarpeesta saada aikuisilta turvaa ja hoivaa sekä tukea itsenäistymiseen.
- Etsikää ratkaisuja yhdessä – mikä vähentäisi huolia ja vahvistaisi aikuisten antamaa turvaa ja lapsen omia turvataitoja.
- Liitä huolesi tukeen – mitä tukea lapsi/perhe/huoltajat/ammattilaiset tarvitsevat?
- Älä lannistu, vaikka huolesta ei syntyisikään yhteisymmärrystä, vaan pyri jatkamaan mahdollisuuksien mukaan keskusteluyhteyttä huoltajien kanssa.
 - Totea tilanne esimerkiksi sanomalla ”näyttää siltä, että katsomme nyt tätä asiaa hieman eri näkökulmasta” tai ”ymmärränkö oikein, että kotona teillä ei tähän asiaan liittyen ole tällä hetkellä huolta” .
- Kerro velvollisuudestasi tehdä lastensuojeluilmoitus (ks. Toimintaohjeet lapsen kanssa työskenteleville, kohta 6) ja kerro lastensuojelun tukitoimista ja yhteistyöstä.
 - Anna huoltajille mahdollisuus ilmaista tilanteeseen liittyviä ajatuksia ja tunteita.
- Ota puheeksi ja tee näkyväksi kaikki se, mikä jo tällä hetkellä toimii ja edistää lapsen turvaa sekä lapsen omia turvataitoja ja pyri vahvistamaan huoltajien kaikkia lapsen hyvinvointia lisääviä pyrkimyksiä.
- Sopikaa, mitä lapselle kerrotaan keskustelusta ja kuka juttelee lapsen kanssa. Varmista myös, että lapsi saa tiedon aikuisten häntä auttavista toimista.
- Sopikaa yhdessä, miten tilanteessa edetään ja miten sitä yhdessä seurataan.
- Varmista kaikkien osapuolten (lapsi, huoltajat ja työntekijät) turvallisuus, tuen saanti ja mahdollisuus tilanteen purkamiseen.
 - Työyhteisössä tilanteen purkupalaverissa voidaan hyödyntää tilanneanalyysikaavaketta (ks. tilanneanalyysikaavake)

Lähteet:

Eriksson, E. & Arnkil, T.E. (2012): Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. 8. painos. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes)